

Täysistunto

Keskiviikko 27.9.2017 klo 14.00—19.02

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi vaalilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 101/2017 vp

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Arto Satonen: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään perustuslakivaliokuntaan.

Keskustelu

17.53 **Timo Heinonen kok:** Arvoisa herra puhemies! Tämä on erittäin tervetullut uudistus. Tästä olemme pidempään puhuneet.

Aloitin oman puheenvuoroni siitä, että haluan eduskunnan pöytäkirjaan alleviivata sen, että en enää kannata itse tällä hetkellä ainakaan toistaiseksi sähköistä, esimerkiksi internet-pohjaista äänestämistä. Olen aiemmin kannattanut sähköistä äänestystä ja myös esimerkiksi Virossa käytössä olevaa internet-äänestämistä, mutta nyt en kannata tällä hetkellä näiden tapahtumien jälkeen, mitä maailmassa on tapahtunut.

Mutta tämä esitys on tietyllä tavalla hivenen sitä paikkaava. Itse ajattelin niin, että tämä sähköinen äänestys tai internetissä tapahtuva äänestys olisi ollut se keino vastata siihen, että ulkosuomalaiset asuinpaikasta riippumatta olisivat pystyneet äänestämään, mutta se ei tällä hetkellä ole turvallista ja siihen voisivat esimerkiksi ulkovallat vaikuttaa mahdollisesti, ja sen takia tämä kirjeitse ulkomailta tapahtuva äänestys on erittäin perusteltua. Joka vaalien alla tulee palautetta, että äänestäisin, haluaisin käyttää sen äänioikeuteni mutta se tarkoittaisi minun kohdallani ensin junamatkaa sinne, sen jälkeen lentoa tänne ja sen jälkeen epävarmuutta ja jonottamista ja kaikkea muuta. Sen takia on hyvä, että tällainen mahdollisuus tarjotaan ulkosuomalaisille. Heidän äänestysaktiivisuutensa on nimittäin poikkeuksellisen alhainen, 2011 eduskuntavaaleissa 10,6, presidentinvaaleissa viime kerralla 13,9 ja europarlamenttivaaleissa vain reilu 4 prosenttia, ja tiedän, että siellä olisi paljon halukkaita äänestäjiä lisää, ja sen takia on hyvä toimia näin. Tässä on myös tavallaan se taustavarmistus, että tätä ei oteta käyttöön sellaisissa maissa, [Puhemies koputtaa] missä ei voida taata varmaa postin kulkua, ja vielä, puhemies, loppuun: toisaalta tässä on myös se mahdollisuus jatkossakin, että voi käydä paikan päällä äänestämässä, jos haluaa tehdä sen sillä tavalla.

17.55 **Sari Sarkomaa kok:** Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva laki vaalilain muuttamisesta on erittäin kannatettava ja tervetullut. Tämä esitys toteuttaa ulkosuomalaisten pitkäaikaisen toiveen, eli tämä esitys tuo ulkomailta asuville ja tilapäisesti ulkomailta oleskeleville äänioikeutetuille oikeuden kirjeäänestää kaikissa yleisissä vaaleissa.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2017 vp

Tämän kirjeäänestyksen tarkoituksena on todellakin parantaa ulkomailla asuvien äänioikeutettujen äänestysmahdollisuuksia. Nykyisinhän ulkosuomalaiset pääsevät äänestämään Suomen edustustoissa, ja usein äänestämisen esteenä ovat todellakin pitkät ja kalliit ja aikaa vievät matkat äänestyspaikalla, eli käytännössä käytännön syyt, useatkin sellaiset, voivat estää äänestämisen, vaikka äänestystahtoa olisi. Edustaja Heinosen puheenvuorossa todettiin jo, että äänestysaktiivisuus on ulkosuomalaisten parissa ollut varsin alhaista: ollaan tuolla 8—12 prosentin lukemilla oltu. Tuo kirjeäänestysmahdollisuuden luominen turvaa ulkosuomalaisille todellakin nykyistä tasavertaisemmat mahdollisuudet käyttää äänioikeuttaan ja vaikuttaa myös kotimaansa asioihin. Myönteistä on myös se, että kirjeäänestämisen on arvioitu vähentävän kustannuksia ulkomaiden edustajistoissa.

On hyvä, että tämä esitys vihdoinkin Suomeen tulee, koska kuten moni meistä tietää, mahdollisuus kirjeäänestykseen on useimmissa muissa Euroopan maissa. Ruotsissa kirjeäänestysmahdollisuuden on nähty nostavan äänestysaktiivisuutta eli todellakin äänestysaktiivisuus on noussut. Mielestäni tässä on kysymys eräänlaisesta tervetulleesta demokratialoukasta, eli demokratian toteutumisen kannalta tässä on kyseessä erittäin tärkeä uudistus, kun todellakin tämä kirjeäänestys saadaan vihdoinkin suomalaisten ulottuville. On hyvä myöskin tässä todeta, arvoisa puhemies, että ulkosuomalaisten määrän on odotettu kasvavan jatkosakin, jolloin entistä useampi hyötyy tästä uudistuksesta.

Itse Suomi-Seuran johtokunnan jäsenenä olen aktiivisesti ollut niiden kansanedustajien joukossa, jotka ovat yhdessä ja yhteistyössä Suomi-Seuran ja ulkosuomalaisparlamentin kanssa tätä uudistusta ajaneet. Tämä on itse asiassa tainnut olla 17 vuotta agendalla ja ulkosuomalaisparlamentin päätöslauselmissa istunnosta toiseen, ja hyvä, että tämä asia nyt on täällä Suomen eduskunnan istunnossa.

Totean, että tämän lakiesityksen mukaan kirjeäänestystä haluava äänioikeutettu tilaisi kirjeäänestysasiakirjat Suomesta ulkomaalaiseen osoitteeseensa ja ne saatuaan ihminen äänestäisi ja palauttaisi äänensä postitse oman kuntansa keskusvaalilautakunnalle. Voimassa olevan lain mukainen mahdollisuus äänestää ennakoon tietyissä ulkomaanedustustoissa säilyisi jatkossakin, eli ulkomailla oleva äänioikeutettu voisi vapaasti päättää, äänestääkö hän kirjeitse vai menemällä esimerkiksi ennakkoäänestyspaikkaan. Tämän esityksen mukaan tätä kirjeäänestystä sovellettaisiin ensimmäisen kerran sitten vuoden 2019 eduskuntavaaleissa ja laki todellakin tulisi voimaan jo 2018 marraskuussa. Pidän tätä esitystä tervetulleena ja kannatettavana, mutta on hyvä, että tämä huolellisesti valiokunnassa käydään läpi.

17.59 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Kun joskus ehkä täältä oppositiosta annetaan hieman kritiikkiä näistä hallituksen esityksistä, niin nyt täytyy kyllä todeta, että tämä on paikallaan oleva parannus siihen, miten ulkosuomalaiset pystyvät osallistumaan tähän meidän yhteiseen demokratiaamme. Tällä esityksellä siis mahdollistetaan tämä ulkosuomalaisten kirjeäänestäminen. Juuri tämä äänestyksen tekninen vaikeus pitkältihän on myös tutkitusti ollut se suurin syy ulkosuomalaisille jättää äänestämättä, kun he ovat joutuneet sitten matkustamaan näihin lähetystöihin. Tiedetään, että lähetystöverkosta johtuen jollain on sitten hieman lyhyempi matka ja jollain taas vastaavasti pidempi, ja voi olettaa, että tämä ainakin osittain tulee lisäämään nyt sitten ulkosuomalaisten äänestysaktiivisuutta.

Tämä on siinä mielessä myös mielenkiintoinen hetki tarkistella tätä vaalilakia hieman yleisemmin, kun meidän tiedämme, että meillä on samaan aikaan pohdinnassa verkkoää-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2017 vp

nestyksen, niin kutsutun nettiäänestyksen, selvittäminen, jota siis selvitysryhmä työstää, ja siinä on myös parlamentaarinen seurantaryhmä olemassa. Ja sitten on nyt myös aika paljon muuten käyty keskustelua vaaleista viime aikoina.

Ehkä tähän puheenvuoron loppupuolelle voikin todeta, että aika paljon Suomessa ollaan nyt mietitty sitä, miten itse äänestämistä voisi helpottaa, mutta kovin vähälle on jäänyt sen miettiminen, voisimmeko vaalipäivissäkin hieman helpottaa ihmisten arkea ja pystyisimmekö yhdistämään näitä eri vaaleja. Kun tässä julkista keskustelua on seurannut, näyttää siltä, että tämä on puoluesihteereille ollut taas ylitsepääsemätön vaikeus, ei päästä Suomessa yhdistämään vaaleja, vaikka jotta pystyisimme äänestysaktiivisuutta nostamaan, periaatteellisesti varmasti se olisi myös järkevä tapa edetä, että vähentäisimme vaalipäivien määrää ja keskittäisimme useampia vaaleja samalle päivälle, niin kuin myös muissa maissa toimitaan.

18.01 Simon Elo si: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys ulkosuomalaisten mahdollisuudesta äänestää postitse, kirjeitse, on erittäin kannatettava.

Sen verran oma lehmäkin on ojassa, että siskoni asuu vakituisesti Israelissa ja on kaksoiskansalainen, ja esimerkiksi hänen tapauksessaan hän ollut aktiivinen äänestäjä Suomen vaaleissa, ja se on vaatinut häneltä Tel Avivin menoa kaksi tuntia yhteen suuntaan. Eli kyllä henkilön on pitänyt nähdä tässä vaiheessa hyvin paljon vaivaa, jos todella on halunnut ottaa kantaa meidän demokraattisessa järjestelmässämme ulkosuomalaisena. Eli tämä poistaa paljon esteitä.

Mutta viitaten hieman tähän, mitä edustaja Räsänen otti esille ylipäättään vaalilainsäädännöstä ja siihen liittyvistä kysymyksistä, niin jos meillä madalletaan kynnystä äänestää ja siihen mietitään ratkaisuja, kyllä täytyy miettiä ratkaisuja myös madaltaa kynnystä asettua ehdokkaaksi. Siihen tuleva puolue Sininen tulevaisuus on ottanut kantaa tämän vaalirahoituksen osalta niin, että pitäisi asettaa tällainen kampanjakatto, koska rahan valta on kasvanut yhä suuremmaksi kampanjassa. Rahallinen koko on noussut, ja se on suoranaisesti uhka demokratialle ja yksi kynnys asettua sitten ehdokkaaksi. Eli olemme esittäneet, että kuntavaaleissa kampanjakatto olisi 15 000 euroa, maakuntavaaleissa 30 000, eduskuntavaaleissa 40 000 ja sitten europarlamenttivaaleissa 80 000. Sen lisäksi olisi pakollinen vaalirahoituksen ennakkoilmoitus, joka tällä hetkellä on vapaaehtoinen. Näin äänestäjä varmasti tietää mahdollisimman tarkasti sen, mitä nyt etukäteen voi alustavasti tietää ehdokkaan vaalirahoituksesta, ja sitä kautta se palvelee sitä äänestäjän päätöksentekoa. Tässä olisi riittävän — sanoisin — avoin ja läpinäkyvä järjestelmä siihen, että saadaan madallettua kynnystä asettua ehdokkaaksi ja sitä kautta demokratiaa vahvistettua.

18.03 Satu Hassi vihr: Arvoisa puhemies! On tervetullutta, että ulkosuomalaisten äänestämistä helpotetaan. Kuitenkin mielestäni on tärkeää tässä yhteydessä huolellisesti tutkia myöskin tällaisen kirjeäänestyksen vaikutus vaalisalaisuuteen.

Edustaja Heinosen kanssa olen samaa mieltä siitä, että se, mitä olemme oppineet internetin kautta tapahtuvasta häirinnästä, myös vaalien häirinnästä, monissa maailman maissa, on meille tärkeä varoitusmerkki, ja juuri samojen syiden takia itsekkin suhtaudun hyvin pidättyväisesti siihen, että siirtyisimme sähköiseen äänestämiseen. Monet asiantuntijathan ovat sanoneet, että sähköisessä äänestämisessä on luovuttava joko vaalisalaisuudesta tai sitten siitä, että äänestystulos on vedenpitävästi luotettava. Mielestäni demokratiaan kuuluu kuitenkin se, että meillä on nämä molemmat: vaalisalaisuus ja se, että kaikki kansalai-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 94/2017 vp

set voivat luottaa siihen, että se äänestyksen tuloslaskenta, joka julkistetaan ja jonka mukaan valitut edustajat asettuvat tehtäviinsä, oikeasti vastaa sitä, mitä kansalaiset ovat äänestäneet.

18.05 Joona Räsänen sd: Arvoisa puhemies! Vielä muutama sana kokonaisuudessaan tästä vaalilaista ja siitä, kun tässä nousi tämä nettiäänestäminen esille:

On juuri näin, että kaikissa tilanteissa vaalijärjestelmämme pitää täyttää kaksi asiaa. Ensimmäinen liittyy vaalivapauteen eli siis siihen, että jokainen saa oman äänestyspäätöksensä tehdä itsenäisesti. Toinen tärkeä asia liittyy tähän vaalisalaisuuteen eli siihen, että kukaan toinen ei tiedä, minkä äänestyspäätöksen ihminen teki, jollei tämä ihminen sitten sitä itse kerro. Ja on pakko todeta, että kyllähän tähän kirjeäänestämiseen liittyy nimenomaan se kysymys nyt tästä vaalivapaudesta, siitä, missä olosuhteissa se äänestyspäätös tehdään ja ääni laitetaan tähän kirjeeseen ja lähetetään sitten maailmalle. Mutta vaalisalaisuus kyllä pystytään hoitamaan, koska nämä kirjeet ja äänet menevät sinne yhteiseen ääniuurnaani siellä keskusvaalilautakunnassa ja sieltä ei pystytä yksilöimään, kuka on kirjeäänestystä käyttänyt ja kuka ei.

Yleisesti voi juuri todeta, kun nyt tästä nettiäänestyksestä paljon puhutaan ja on katsottu vähän näitä Viron esimerkkejä, että täytyy kuitenkin muistaa, että meillä Suomessa tämä meidän nykyinen äänestysjärjestelmämme on hyvin idioottivarma ja se mahdollistaa esimerkiksi sen, että mikäli puolueet haluavat, ne voivat tehdä vaikka omat tarkastuslaskentansa ääntenlaskun ja ääntenvahvistusten jälkeen, niin kuin esimerkiksi kunnallisvaalien jälkeen joillakin paikkakunnilla tapahtui. Tämähän olisi siis mahdotonta, jos menisimme kokonaan sähköiseen järjestelmään, missä äänestettäisiin netin kautta. Ja monista muistakin syistä, niiden esimerkkien vuoksi, mitä muissa maissa olemme nähneet, en kyllä itsekkään kovin lämpimästi kannattaisi nettiäänestykseen siirtymistä, vaan tämä meidän nykyinen hyvin tuttu ja turvallinen vaalitapamme kyllä toimii jatkossakin.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin perustuslakivaliokuntaan.